

Numele nu face faptele (I. Heliade-Rădulescu)

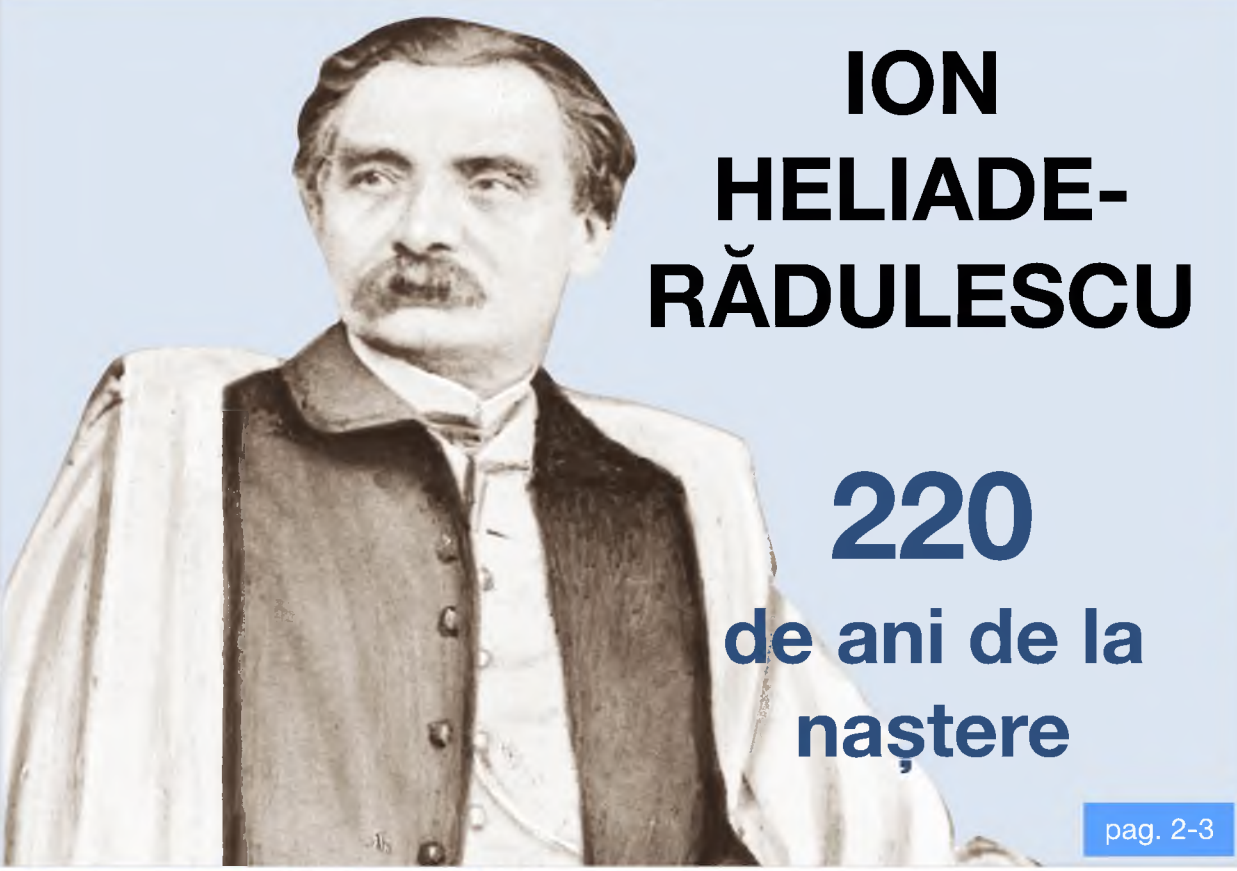
TEZAU

Foaie a Bibliotecii Academiei Române

ANUL III, NR.4

APRILIE 2022

APARE LUNAR

ION HELIADE-RĂDULESCU

220

de ani de la naștere

pag. 2-3

GUSTAVE EIFFEL PODUL PESTE PRUT

pag. 12

”CURIERUL ROMÂNESC”

ÎNCEPUTURILE PRESEI ÎN LIMBA ROMÂNĂ

pag. 4-5

SEVER BOCU

Unul din cei mai importanți oameni politici din Banat

pag. 8-9

TEOLOGUL ȘI CĂRTURARUL MARTIR FLOAREA MUREȘANA

pag. 10-11

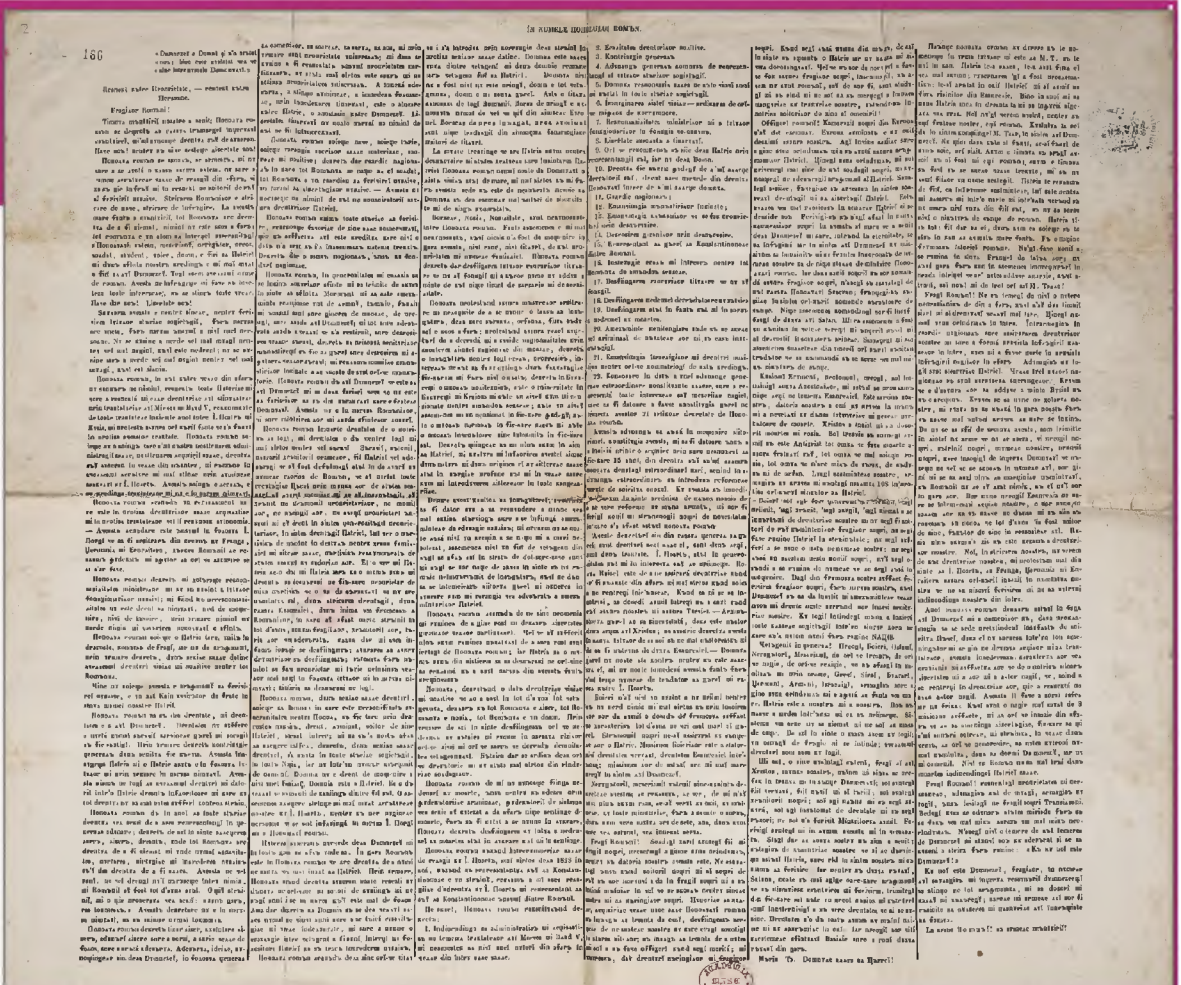
STATISTICA ÎN SISTEMUL SOCIOLOGIC AL LUI DIMITRIE GUSTI

pag. 6-7

PROCLAMAȚIA DE LA ISLAZ

Proclamația de la Islaz este programul adoptat la 9 iunie 1848 de mișcarea revoluționară din Țara Românească. Proclamația a fost citită în public de către Ion Heliade-Rădulescu la 9 iunie/21 iunie 1848 în localitatea Islaz, județul Romanșani (azi județul Teleorman), un mic port la Dunăre cu oarecare însemnătate comercială, care nu era sub controlul direct al turcilor, spre deosebire de porturile Turnu Măgurele, Giurgiu sau Calafat. Islazul a fost ales de Nicolae Bălcescu ca loc al declanșării Revoluției din Țara Românească pentru că, atât comandantul companiei de dorobanți, care avea sub pază portul și frontiera (căpitan Nicolae Pleșoianu), cât și șeful administrației erau de partea revoluționarilor. Bălcescu justifică alegerea Islazului astfel: „La Islaz, cum nici prin gând nu i-ar trece lui Vodă Bibescu, vornicului Vilar sau agăi Manu, așa ca să nu ne pună piedici”.

Proclamația de la Islaz a fost concepută ca act constituțional suprapunându-se, în bună măsură, Declarației drepturilor omului și ale cetățeanului din 1789. Este considerată ca fiind prima Constituție modernă a României. Din nefericire, invazia străină va pune capăt Revoluției de la 1848, înainte de organizarea primelor alegeri pentru constituant.

ION HELIADE-RĂDULESCU

Doamnelor și domnilor, dragi colegi, astăzi în clădirea Bibliotecii se desfășoară evenimente culturale importante. A fost lansarea unei cărți a academicianului Bălăceanu Stolnici, acum avem expoziția Ion Heliade-Rădulescu, care este organizată, ca de obicei, împreună cu Muzeul Național al Literaturii Române.

Pentru Academie este foarte important momentul pentru că, așa cum știți, Ion Heliade-Rădulescu a fost primul președinte al Companiei noastre savante, în 1867 el devine președintele Societății Academice și

a dominat epoca. Împreună cu Asachi, a fost personajul care a dominat câteva decenii de viață culturală, în primul rând, pentru că el înseamnă și „Școala de la Sf. Sava”, înseamnă și „Curierul românesc”, înseamnă și „Gramatica românească” de la Sibiu din 1828, înseamnă o serie întreagă de acțiuni pe care, împreună cu mai bătrânul Dinicu Golescu, împreună cu Laurian, cu Kogălniceanu, cu Alecsandri, munteni și moldoveni deopotrivă, și ardeleni, au realizat un moment care prefața Academia Română.

Ion Heliade-Rădulescu, în epocă, nu a fost iubit de toată lumea. Cu fesul său care semăna cu cel al lui Ion Ghika, cu mantia lui albă, puțin carnavalescă, cu moderația lui, care nu era mereu pe placul, eu știu, lui Bălcescu, era un personaj care a fost în centrul evenimentelor și apoi marginalizat. A fost în centrul evenimentelor, nu uitați, că el este cel care a citit „Proclamația de la Islaz”, cu Ștefan Golescu și cu Popa Șapcă. A fost acolo pe Câmpia Islazului, a fost în Guvernul provizoriu, răspundea de Instrucție și de Culte, a fost în Locotenența Domnească, a fost momentul în care a intrat și în conflict cu o serie de colegi. Apoi, conflictele cu exilații pentru că moderația sa, care până la urmă a fost mai înțeleaptă decât atitudinea celorlalți, l-au făcut să fie, cum spuneam, la un moment dat și dat la o parte. Dat la o parte politic, însă nu și cultural. Cultural, Ion Heliade-Rădulescu a rămas un personaj central.

Când eram foarte tânăr, nepoata lui Ion Heliade-Rădulescu, mi-a arătat niște scrisori ale lui Heliade și mi-am putut da seama, acolo, ce personaj interesant era. Erau niște scrisori care nici nu puteau fi valorificate, pentru că vorbea de moscali și de cât rău fac moscalii Țării Românești. Era o moderație acolo și o înțelepciune pe care știu că am gustat-o, fiind foarte tânăr și știind puțin despre ce făcea Rusia la hotarele noastre.

Eu vă felicit, doamnă Gabriela Dumitrescu, ca de obicei expoziția și catalogul, catalogul și expoziția, sunteți din acest punct de vedere, impresionantă.

Toată echipa dumneavoastră, ca de obicei, Manuscrisele și Stampele, fac expoziții care merită să fie văzute. Vă mulțumesc și în numele conducerii Academiei Române că ați dedicat această manifestare primului nostru președinte.

Acad. Răzvan Theodorescu

220 DE ANI DE LA NAȘTERE

Posteritatea literară nu a fost generoasă cu Ion Heliade - Rădulescu. Putem spune că nici în epocă nu a fost o personalitate comodă. Contestat de unii, adulat de alții, în 50 de ani de existență a construit, fondat și coordonat câteva dintre cele mai importante elemente de cultură și civilizație românească, ce sunt de fapt pilonii României moderne. Fondatorul „Monitorului oficial”, „Gazetei Teatrului Național”, „Curierului românesc” (primul ziar românesc cu apariție îndelungată), el a fost un întemeietor și un vizionar și în domeniul teatrului.

A II-a societate, „Societatea Literară”, apare în 1827 și se datorează prieteniei dintre I. H. Rădulescu și Dinicu Golescu. Aceasta are, în statut, un punct special referitor la înființarea unui teatru național și, în strânsă legătură cu aceasta, a încurajării traducerilor și tipăririi pieselor, prin desființarea monopolului tipografiilor, lucru care se va și întâmpla. Astfel, în 1829 putea să apară „Curierul românesc”. Deși aceste idealuri vor fi concretizate mai târziu, când au loc diverse evenimente teatrale sprijinite de noua societate la Golești, dar și la București, în sala cea mare a casei banului N. Ghica, prin implicarea activă a lui Costache Aristia, revenit din exil, după ce supraviețuise în luptele de la Drăgășani.

Ion Heliade-Rădulescu joacă un rol important în istoria teatrului românesc din Muntenia, așa cum Asachi a avut pentru Moldova. Deși ambele personalități au pornit cu entuziasm, doar Heliade a avut o prezență implicată în Revoluția de la 1848. Dincolo de idealul național însă, nici Asachi, nici Heliade, nu au înțeles că unitatea culturală și națională implică o reformă mult mai consistentă a însăși ideii de națiune și de stat.

A III-a societate – „Societatea Filarmonică”, se înființează în 1833 cu doi fondatori, Ion Heliade-Rădulescu și Ion Câmpineanu, și ajunge în foarte scurt timp la peste 100 de membri, care își propun realizarea unui program cultural ambițios, pe bazele societății de la Brașov, dar și „cultura limbii românești și înaintarea literaturii, întinderea muzicii vocale și instrumentale în Prințipat și spre aceasta formarea unui Teatru Național”.

Formarea acestei societăți are în cultura română o importanță deosebită, dată de ceea ce s-a realizat în doar 4 ani, până la desființarea ei în 1837, dar și de reverberațiile în plan practic din următoarea perioadă. În primul rând și-au propus și au înființat „Școala de muzică, declamație și literatură”, adică o școală de artă dramatică, la care vor participa elevii de la Sf.

Sava (în 1816 sosea la București Gheorghe Lazăr, a cărui popularitate a produs un mare entuziasm, pe care realizările sale, în puținii ani în care a trăit, l-au justificat). Contribuția sa majoră la dezvoltarea învățământului în limba română prin înființarea unei școli românești pe lângă cea grecească de la Sf. Sava nu este nevoie să o detaliem. Însă „chemarea tineretului progresist spre cultură” era un obiectiv pe care l-a îndeplinit, dacă numim doar doi dintre elevii săi: Ion Heliade-Rădulescu și Petrache Poenaru, și cursantul care va iniția zavera din 1821 – Tudor Vladimirescu. Pe modelul preluat din Transilvania, va iniția primele spectacole de teatru școlar în limba română, la Sf. Sava, cu piesa

Avarul, de Moliere, tradusă de colegul său Ladislau Erdely, după cum relatează I. H. Rădulescu în discursul ținut la înmormântarea, în 1863, a lui Iancu Văcărescu. După Gheorghe Lazăr, la conducerea liceului a urmat Heliade, care ținea cursuri de aritmetică, geometrie etc. Urmașii săi au reținut doar activitatea literară, iar prezența sa teatrală, a fost considerată de unii ridicolă. Desigur, piesele sale, mai mult încercări decât realizări, sunt inferioare ca materializare celor de după 1840 ale lui Alecsandri, dar se înscriu în programul cultural, gândit și urmărit cu entuziasm al acestei personalități complexe din cultura română.

Prof. dr Ioan Cristescu

ÎNCEPUTURILE PRESEI ÎN LIMBA ROMÂNĂ -

Ion Heliade-Rădulescu este fondatorul primului ziar apărut în Țara Românească: „Curierul românesc”, apărut la București, în data de 8 aprilie 1829, scriitorul fiind și unul dintre cei doi redactori ai ziarului; celălalt era Constantin Moroiu, un jurist cu studii în Occident. Primul ziar românesc avea patru pagini și folosea alfabetul chirilic, unele numere fiind tipărite și în limba franceză. Având subtitlul *Gazetă politică, administrativă, culturală și literară*, ziarul a avut o apariție săptămânală sau, uneori, bisăptămânală; pentru o scurtă perioadă a apărut de cinci ori pe săptămână. Abonamentul costa doi galbeni împărătești „plus cheltuiala poștilor analoghicește după depărtare.” Primul tiraj a fost de 280 de exemplare, scoase la tiparnița Mitropoliei din București. Mai târziu, Ion Heliade-Rădulescu și-a adus tipografi de la Pesta, iar în 1830 a construit la București o tipografie; el a cumpărat, împreună cu unchiul său, serdarul Nicolae Rădulescu, la 11 octombrie 1830, de la văduva doctorului Constantin Caracaș, tipografia zisă „de la Cișmeaua lui Mavrogheni, din Obor”, pe terenul dăruit de tatăl său, fostă proprietate a lui Gheorghe Lazăr. Din 1832 Heliade a rămas proprietar unic. Deoarece era posesorul singurei tipografii particulare, i s-a dat lui Heliade, din decembrie 1832, funcția de director al „Buletinului oficial la postelnicie” [Monitorul oficial], această publicație oficială apărând de la 8 decembrie 1832 sub titlul

„Buletin. Gazetă administrativă”, iar de la 15 decembrie 1832 „Buletin, gazetă oficială” (cu caractere chirilice). Scriitorii afirmați în acea perioadă și-au publicat, aproape toți, principalele opere în „Tipografia lui Eliad”. Heliade mai era și proprietar al „Câmpului lui Eliad” de la Obor, unde avea „trei case mobilate, compuse din 36 de încăperi.” În primele numere, gazeta lui Heliade avea și rol publicitar, în sensul că își informa cititorii asupra cărților care se aflau de vânzare la Librăria Romanov. Ziarul a apărut și cu sprijinul lui Dinicu Golescu, comandantul armatelor rusești, care în numele lui Heliade a solicitat aprobarea editării acestei gazete, primind aviz favorabil de la Kiseleff, dar cu avertismentul „de a nu supăra niciodată religia, morala și buna cuviință.” Este interesant de menționat ce afirma Ion Heliade-Rădulescu în primul număr al ziarului: „acest vestitor de obște de atâția ani cunoscut de neapărată trebuință în luminata Europă a ajuns astăzi a-și împrăștiia vestirile sale și între neamurile cele mai necunoscute”. De asemenea, era subliniată importanța presei: „Folosul Gazetei este de obște și deopotrivă pentru toată treapta de oameni (...) Nu este nici o treaptă, nu este nici o vârstă care să nu afle plăcere și folos într-această aflare vrednică și cuviincioasă cuvântării, a omului, adică în Gazetă.” Tot în primul număr apărea un articol privind istoricul

ziarelor în lume, înștiințări „din lăuntru”, înștiințări „din afară”, informații despre „mezaturi”, plecări și sosiri de demnitari la București, știri „despre lucrarea pământului, care merge înainte cu mare spor”. Din când în când, cei doi redactori ai primului ziar românesc îi „amenințau” pe cititori că gazeta își va înceta apariția dacă, în decurs de câteva săptămâni, nu se parafau 200 de noi abonamente. Câteodată, gazeta nu apărea săptămâni în șir, iar când era din nou tipărită, cititorii aflau că pauza s-a datorat slăbiciunii trupeiști a unuia dintre cei doi ziarisți, fapt care i-a silit să se ducă la băi.

Ion Heliade-Rădulescu a pornit la drum cu năzuințe mărețe: visa că gazeta sa va fi citită cu lacrimi de bucurie în ochi în toate casele. Tineri, bătrâni, bărbați și femei, învățați și mai de rând, cu toții vor fi bucuroși că țin în brațe o gazetă în limba lor. Chiar și copiii – gândea Heliade – vor lăsa jocurile lor și se vor aduna împrejurul mumelor și taților să citească cu ochii lor „Curier românesc”. Primul ziar românesc era schimbător de la un număr la altul. Spre exemplu, în Postul Paștelui, paginile publicației „Curier românesc” aveau un caracter predominant religios. În unele numere apăreau mai mult știri externe despre ultimele invenții, în altele se pune accent mai mare pe cursuri de literatură și retorică, alteori, pe zvonuri cu privire la intențiile țarului sau pe tratate de

„CURIERUL ROMÂNESC”

care pledează pentru drepturile politice ale claselor sociale active, intelectualitatea în primul rând; el acuză o parte a boierimii că adoptă principii liberale în scopuri demagogice. „În calea propășirii claselor productive stau abuzurile zice Heliade -, în calea negoțului, lipsa siguranței, clasele intelectuale sunt disprețuite și frustrate de drepturi. Articolul a avut un răsunset imens și i-a adus autorului multe neplăceri, dar Heliade nu se va opri aici. În anul 1844 izbucnise scandalul cu Afacerea Trandafiloff, provocat de decizia domnitorului Gheorghe Bibescu de a acorda concesiunea exploatarii minelor din Valahia către inginerul rus Aleksandr Trandafiloff. Măsura a fost considerată ilegală de Adunarea Obștească, ceea ce a condus, finalmente, la decizia lui G. Bibescu de a dizolva acest organ legislativ. Aceste evenimente l-au făcut pe Heliade să publice o poezie-pamflet, „Măceșul și florile”, adaptată liber după Viennet, care a fost publicată pe foi volante, în 30.000 exemplare. Poezia făcea aluzie la trandafir, care la rândul său trimitea la Trandafiloff („trandafir cu of în coadă”). Ion Heliade-Rădulescu a mai editat, ca suplimente pentru „Curierul românesc”, publicațiile „Muzeu național” (din 1836 - gazetă literară și industrială! aici apare pentru

prima dată rubrica meteo în subsolul ultimei pagini) și „Curier de ambe sexe” (1837 - ziar literar destinat mai ales femeilor, în care se mai amestecau anecdote și chiar tipare de rochii). Întrunind atributele animatorului și pe cele ale făuritorului publicațiilor sale, Heliade ne apare ca un jurnalist complet. Scriitorul face parte din modelele publicisticii, atât literară, cât și cea de gazetărie. La scurt timp după apariția „Curierului”, la București, apărea la Iași, sub îndrumarea lui Gheorghe Asachi, ziarul „Albina românească” (1 iunie 1829). Între cele două publicații s-a născut un spirit de concurență de-a dreptul hilar. Redactorii de la „Albina” jubilau când cenzura confisca un întreg tiraj al „Curierului”; „Curierul” critica gramatica precară a „Albinei”; cele două ziare și-au încetat apariția destul de repede „Curierul”, în 1859, iar „Albina” în 1850. În concept, aceste publicații demonstrează modul în care presa românească a reflectat momente decisive din istoria românilor și transformarea societății românești. Finalul lor a însemnat însă o explozie în publicistica românească: până la începutul secolului al XX-lea, au apărut peste 100 de publicații în limba română.

Gabriela Dumitrescu

versificație. Înainte de a fi un ziar propriu-zis, „Curierul românesc” a fost un mijloc de întărire a identității naționale. Presa de la noi s-a format în trena mișcării iluministe de eliberare a românilor. 1829, anul în care a apărut primul ziar românesc, coincide cu finalul dominației otomane și începutul administrației militare ruse în Țara Românească. Ion Heliade-Rădulescu și alți intelectuali din spațiul românesc încercau să consacre ideea individualității culturale a acestui neam. De aceea, George Călinescu îl consideră pe Ion Heliade-Rădulescu drept „cea mai importantă personalitate literară după Cantemir”. În perioada tulbure și încărcată de tensiuni politice, sociale și naționale din prima parte a secolului al XIX-lea, Ion Heliade-Rădulescu este văzut ca un deschizător de drumuri. Rolul său în jurnalistică românească a fost fixat cu certitudine, deoarece s-a manifestat nu doar ca scriitor și autor de articole de presă generalistă, ci este primul și cel mai important editor român, fiind nu numai fondatorul primei publicații periodice cu o apariție îndelungată, ci și al presei românești moderne. Despre cum scria Heliade, Mihai Eminescu spunea: „Din această probă se va vedea care e meritul de căpetenie al lui Eliad. El scria cum se vorbește; viul grai a fost dascălul lui de stil. Prin el limba s-a dezbărat de formele convenționale de scriere ale Evului

Mediu și ale cărților eclesiastice, a devenit o unealtă sigură pentru mânăuirea oricărei idei moderne. Din acest punct de vedere Eliad a fost cel dintâi scriitor modern al românilor și părintele acelei limbi literare pe care o întrebuițăm astăzi. Chipul propus de el la 1828 pentru încetățenirea termenilor tehnici, termenilor noi pentru idei nouă, se urmează și se recomandă și astăzi ca cel mai potrivit. Dacă mai târziu el, omul practic al bunului simț și al experienței, a început a croi sisteme a priori de ortografie, meritul lui nu scade. Literatura s-a ținut de începuturile sale cele bune (1826-1846) și a lăsat deoparte erorile” („Timpul”, 21 noiembrie 1881). Complexitatea activității desfășurate de acest intemeietor, care nu a fost doar literat (poet, prozator, critic, teoretician al literaturii, lingvist), ci și un jurnalist talentat, caracteristică fundamentală în acea perioadă. Ion Heliade-Rădulescu avea să observe un aspect dificil în evoluția Principatelor Române în istorie. Pe harta activității sale, anul 1829 este văzut ca un prilej de schimbare, de a înlătura suzeranitatea otomană și de a evolua ca state independente. Nu va fi posibil, deoarece Principatele se vor dovedi prea slabe pentru a scăpa de sistemul înlocuirii unui stăpân cu altul. Astfel, în decembrie 1841, Heliade publică în „Foaie pentru minte, inimă și literatură” de la Brașov (nr. 48 și 49) articolul „Pentru opinie”, în

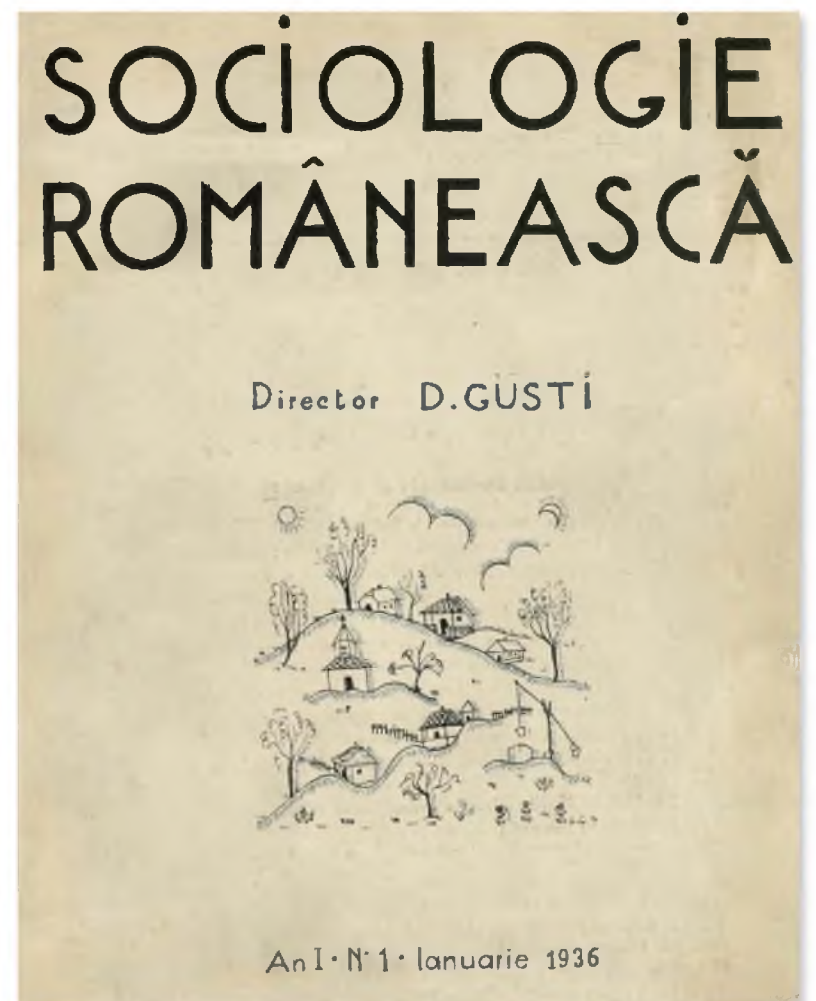
STATISTICA ÎN SISTEMUL SOCIOLOGIC

Concepția lui Dimitrie Gusti cu privire la relația dintre statistică și sociologie prezintă interes și astăzi, în bună măsură, mai ales, prin felul în care el a gândit monografia socială ca o sinteză a celor două domenii, sau, de fapt, pe vremea aceea nu erau două domenii – căci statistica nu a ajuns la independența ei totală de orice știință decât mai târziu – ci două manifestări ale aceluiași ideal cultural: radiografia societății. Dacă ar fi să atribuim totuși un cadru de operare, Dimitrie Gusti vedea mai degrabă statistica drept o ramură a sociologiei, decât invers, sau decât separat. Doar că împărțirea științifică a obiectului cunoașterii sociale era altfel pe vremea aceea decât acum. Dimitrie Gusti a fost un intelectual școlit în special la școala germană de sociologie, fiind doctorandul filosofului și psihologului Wilhelm Wundt (la fel ca și Constantin Rădulescu-Motru, un alt mare psiholog social), care a parcurs mai multe etape în gândirea sa până să-și definitiveze sistemul sociologic. Ideile lui Dim. Gusti, care îi sunt scumpe, le prezintă el însuși „deoarece ele exprimă și delimitează etapele unei evoluții științifice. De la data când mi-am prezentat, în 1904, profesorului Wilhelm Wundt, teza de doctorat asupra egoismului și altruismului, înlocuind acești termeni prin motivarea sociologică a voinței practice, din anul 1910, când am publicat prima schiță a sistemului meu de științe sociale, până în 1925, când am inaugurat cu seminarul de sociologie de la Universitatea din București prima cercetare de monografie sociologică pe teren și, în sfârșit, până în 1939, când am avut prilejul să prezint Academiei de Științe Morale și Politice din Paris, cu prilejul alegerii ca membru corespondent, o privire sintetică asupra activității mele științifice și culturale de până acum, am parcurs patru mari etape, păstrând însă mereu același drum, care mi s-a părut din ce în ce mai drept, mai luminos și mai plin de făgăduințe” (Dimitrie Gusti, *Considerații asupra unui sistem de sociologie, etică și politică*, în vol. Sanda Golopenția (ed.), *Secolul 21*, 1-6/2012, p. 27). În încercarea de a privi relația și rolul statisticii în sociologia gustiană, este esențial să aprofundăm o distincție clară pe care o făceau savanții asupra sistemului științelor sociale: mai întâi, stabilirea unui obiect de lucru științei sociale și delimitarea, în cadrul ei, a științelor parțiale sau „izolate” care se ocupă cu ramuri ale acestui domeniu; apoi, funcția metodologică a fiecăreia dintre aceste științe sociale parțiale și rolul lor în construirea și viziunea asupra întregului disciplinei și cunoașterii sociale. Căci ceea ce

caracterizează perfect epoca în care Dimitrie Gusti și-a construit sistemul social este tocmai acest „spirit de izolare științifică” ce domina în sistemul de ansamblu al științelor sociale. Cu puțin timp înainte de cercetările sociologice gustiene, însăși existența sociologiei ca știință era contestată, din pricina imposibilității de a indica, după termeni științifici ai domeniului fizicii sau matematicii, un obiect de studiu. Se credea că „societatea” sau „cunoașterea socială” sunt termeni prea ambigui, iar în ce privește societatea ca întreg, deja economia, dreptul, psihologia sau politica se ocupau de tot ce era nevoie. Problema abordării unilaterale a omului ducea însă, inevitabil, și la instabilități științifice, precum hegemonia

străluciți reprezentanți, când statul însuși și partidele politice fac apel la sociologie în vederea cercetărilor sociale, pe care ea le preconizează sau întreprinde, ar fi un nonsens să se pună la îndoială realitatea și puterea sociologiei ca știință”. Dar, deși nu i se mai pune la îndoială realitatea, sociologia încă nu-și rezolvase problemele interne, nefiind încă clar în ce măsură poate exista un consens al definirii sociologiei care să satisfacă toate părțile și domeniile implicate și, mai ales, întrucât acestea chiar dau seama de societate „ca întreg”, adică a „realității sociale”, „cunoașterii sociale” etc. Aceste discipline sociale particulare au primit în epocă denumirea de „sociologii parțiale” pentru a le oferi o orientare elevată în sistem. În

bazate pe fundamentarea probabilistică a eșantioanelor cercetării selective (Bowley etc.)” Chiar dacă la început, în perioada de formare a sistemului gustian, acest raport a căzut în unele extreme – în care fie s-a crezut că sociologia nu este decât o statistică la scară largă sau locală, fie statistica nu e decât o sociologie matematizată – posteritatea științifică a stabilit un loc de egalitate statisticii față de celelalte ramuri ale cadrelor sociologice. (...) Dimitrie Gusti s-a inspirat foarte mult din lucrările unor savanți precum Reishesberg, Steinmetz, Schmidt, Feld, Georg von Mayr etc., pe unii dintre ei avându-i chiar profesori și deci putem spune cu ușurință că Gusti a avut acces la materialul cel mai actual din

economiei asupra celorlalte părți ale vieții sociale. Așa s-a ajuns la acea ficțiune – prezentă, din păcate, și astăzi numită *homo oeconomicus* unde omul era privit izolat de multiplele sale laturi, relații sau necesități situate în afara factorului material pur. Această concepție a continuat și după vremea lui Gusti, în perioada comunistă, prin privirea oamenilor ca „factori de producție”, „relații de producție” etc. Adică într-un constant raport cu munca și produsul muncii lor materiale. Până să se ajungă însă la aceste rezultate grave prin metode sociologice, pe vremea lui Gusti abia se încheiase, de puțin timp, dezbaterile asupra condițiilor de posibilitate ale existenței științei sociale. Deja în anii 1930, când el își desfășura cercetările de teren, nimeni nu mai pune cu seriozitate la îndoială „dreptul la existență al sociologiei”. Într-o conferință de la Paris din 1937, Gusti afirma: „Când există peste tot institute de cercetări sociologice, catedre de sociologie și departamente de sociologie cu

orice caz, prin discuțiile asupra relației parte-întreg, sociologia trecea de la problema „crizei obiectului” în relație cu celelalte științe, la conflictele ei interne între părți. Și anume: în ce măsură este sociologia o „știință autonomă”, iar dacă este, de ce nu ar fi o simplă „enciclopedie științifică” care servește sub un generic „știința societății”, și adună laolaltă toate părțile și domeniile de cercetare socială componente? Sub un aspect similar, dar fără să fie angajate în discuția problemelor obiectului de studiu, se pun și problemele relației dintre sociologie și statistică. „De pe poziția aceasta lunecoasă, statistica s-a dovedit a fi foarte receptivă la ideea de colaborare cu sociologia în acțiunile concrete de cercetare. Din această epocă ne-au rămas valoroase discuții asupra relațiilor statisticii cu sociologia, venite mai ales din partea școlilor statistice și sociologice germane. Și tot din această perioadă ne-au rămas primele anchete sociostatistice

perioada în care și-a creat sistemul monografic. Mulți dintre autorii vremii precum Georg v. Mayr și discipolii săi – considerau statistica drept „știința societății”, și în nici un caz sociologia. După ei, statistica ar fi trebuit să se împartă în cea „formală”, cu caracter de metodă, și „materială”, care ar trata problema cunoașterii sociale. „Tot în această perioadă, în ultima ei fază, a ajuns Ferdinand Tönnies la formularea conceptului său de «sociografie» (statistik und soziographie, în *Allgemeine Statische Archiv*, 1929), în care, plecând de la aprecierea că statistica nu ar putea trece prin sistemul ei la o analiză mai cuprinzătoare (în special teoretică) a faptelor sociale pe care le studiază, ajunge la recomandarea pentru statisticieni de a se integra cu metoda lor în sociologie, într-o diviziune care ar avea conținutul «sociologiei empirice» și s-ar situa între «sociologia teoretică» (sau «pură») și «sociologia aplicată».

AL LUI DIMITRIE GUSTI

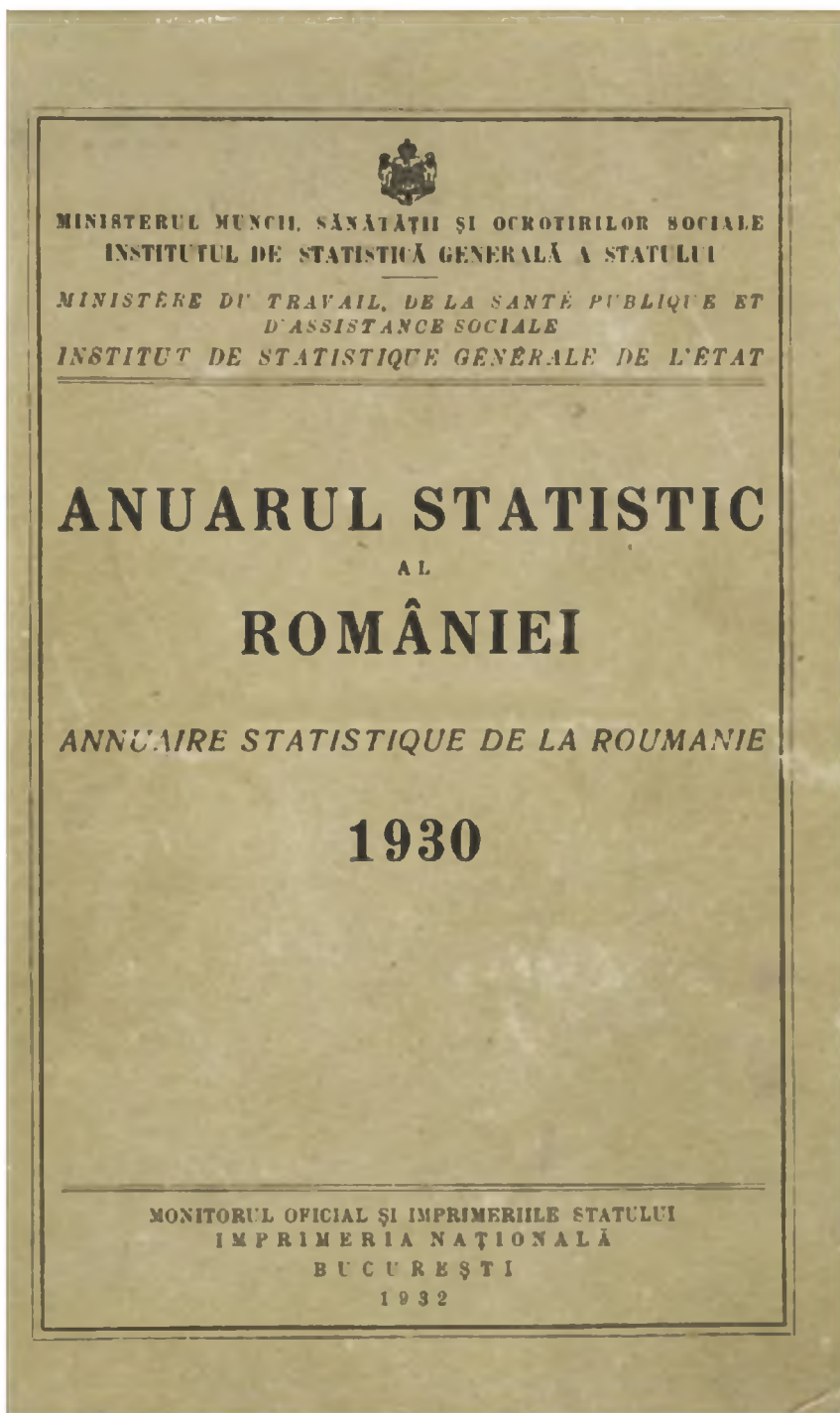
Rolul ce i se rezervă statisticii în acest concept este limitat la recoltarea materialului brut și la prelucrarea lui la niveluri care nu ajung la faza generalizărilor și determinărilor științifice finale în cercetare. Este rolul de «auxiliară» a sociologiei” (Al. Bărbat, *Relațiile dintre statistică și sociologie...*, p. 159). Aceste discuții, deși tranșante, au meritul că s-au constituit pe o bază științifică solidă și pe cercetările socio-economice și anchete sociale concrete. De aceea, și Gusti trebuia să aibă o

etnografia, lingvistica, statistica au obținut imense beneficii de la sociologie, care, la rândul ei, este servită de datele acestor științe, fără de care n-ar fi putut progresa”. El credea că sociologia este datoare să se ocupe de toate fenomenele sociale parțiale (economic, moral-juridic, politic, psihologic etc.) pentru că toate fac parte, împreună, din obiectul de studiu al sociologiei, care este societatea. Dar aceasta nu înseamnă că sociologii trebuie să studieze aceste științe pentru ele însele și să devină ei însuși

statistica economică etc.) este o muncă onestă și utilă care poate fi făcută și de cei cu o pregătire științifică mai sumară, dar ea nu poate fi confundată cu știința, care înseamnă interpretarea și întrebuițarea teoretică a datelor și este deci o treaptă cu mult mai înaltă a cunoașterii”. Deși puțin contradictorii, afirmațiile directe ale lui Gusti despre statistică se înscriu în rândurile următoare: „nu există domeniu de activitate socială care să nu poată fi examinat prin statistică”, ea fiind „o metodă prin

românești cercetate de echipele studențești, Institutul de Științe sociale al României, București, 1941, p. XIII) .

Apoi, deși nu se ajunge la o generalizare a rezultatelor statistice de tipul celor moderne – cu toate că s-ar fi putut ajunge și aici, dacă cercetările nu ar fi fost sistate de război și de venirea comunismului – se obțin totuși rezultate utile în cunoașterea socială globală a satelor din România, după care se pot deduce anumite legități sociale locale. În fine, prin efortul lui Gusti și

poziție față de aceste idei. Fără a renunța la discuția despre obiectul sociologiei, Gusti abordează problema punând accentul mai mult pe utilitatea și obiectivele de complementaritate cu celelalte științe sociale ale sociologiei. „Nici o știință nu se poate opri la studiul posibilităților sale de a se constitui ca știință”, ne explică el. „Singura cale justă pentru sociologie – credea el – este cercetarea concretă a realității sociale. Și Gusti a considerat observația directă calificată ca cea mai indicată pentru promovarea cunoașterii”. Relațiile dintre sociologie și celelalte științe sunt prioritare pentru Gusti și reprezintă nu doar o colaborare teoretică, ci și investigativă: „Economia politică, dreptul, știința religiilor, psihologia,

specialiști teoretici, ci trebuie studiate numai într-atât, întrucât ele intră în modul „în care se întrețes și formează ansamblul a tot ce este societatea”.

(...) În ce privește statistica însăși, Gusti avea păreri împărțite. Firește, pentru Gusti statistica ocupă, metodologic, un loc de egalitate în sistemul său de interdisciplinaritate, legat de sistemul de „cadre” și „manifestări” care condiționează realitatea socială. În special, pentru sociologi se rezervau trei echipe, și anume cele care aveau să se ocupe de „unități sociale”, „relații sociale” și „procesele sociale” .

Și statisticienii reprezentau o echipă aparte. Lucrările lor sunt menite „să ușureze cercetările celorlalte echipe. Culegerea însăși a datelor (ca recensământul populației,

excelență de descriere a realității sociale”, prin care „structura și dinamismul experienței sociale sunt condensate și cristalizate”. Dar mai afirmă și că statistica „este o sociometrie, un instrument de măsurare a societății, și nimic mai mult”, că ea este „un instrument de lucru” și „nu cuprinde decât contururile cantitative ale societății, viața propriu-zisă îi scapă”. În ciuda afirmațiilor contrarii, metoda monografică rămâne totuși cu o sumă de triumfuri: mai întâi, se aplică în sistemul monografic „metoda specifică statistică a eșantionării reprezentative la nivelul țării, cele 60 de sate fiind alese după criteriul repartiției lor pe provincii istorice și după cel al specificității zonale” (D. Gusti, *Istoricul cercetării, în 60 sate*

după propriile lui cuvinte, se obține prin această cooperare „una din cercetările științifice colective cele mai importante realizate în țara noastră”. La final, putem constata că metoda monografică a lui Gusti reprezintă o îmbinare și o relocalizare a poziției statisticii în domeniul cunoașterii și realității sociale. Spiritul creator a lui Gusti a reușit să descopere o soluție posibilă pentru problemele metodologice ale epocii și să situeze în mod just, fără derapaje, activitatea fiecăreia dintre științele constitutive și regulative pentru sociologie, ajungând astfel, pe cât posibil, la împlinirea conceptului său de interdisciplinaritate.

Vlad Bilevsky, drd.

SEVER BOCU - UNUL DINTRE CEI MAI IMPORTANTI

Primul număr al ziarului „Tribuna” a apărut la Arad la 1/13 ianuarie 1897 și a fost tipărit la tipografia Minerva din Orăștie. La înființare, proprietar și editor a fost Aurel Popovici Barcianu, iar redactor responsabil a fost Ioan Russu-Șirianu. Începând cu numărul 4, apărut la 9/21 ianuarie 1897, ziarul a fost tipărit în tipografia proprie din Arad. În anul 1905, după alegerea lui Ioan Russu-Șirianu în Parlamentul Ungariei, redactor responsabil al ziarului devine Sever Bocu; „Tribuna” și-a încetat apariția la 12 martie 1912, când ziarul va fuziona cu „Românul” – ziar oficial al Partidului Național Român.

De-a lungul timpului, ziaristii de la „Tribuna” au fost considerați „răzvrățiți”, dar totdeauna ostași fără de prihană ai steagului nostru național. De la începutul existenței sale până la sfârșitul anului 1903, ziarul va apărea sub numele „Tribuna Poporului”, iar după această dată va lua numele „Tribuna”. Aradul nu a fost doar un important centru politic de luptă al românilor transilvăneni, dar și un important centru de presă. Ziarul „Tribuna” se vindea în 12.000 de exemplare, în timp ce populația orașului Arad era, în anul 1910, de 63.166 locuitori; unele numere ale ziarului aveau și 76 de pagini. În redacția „Tribunei” au activat ziarști precum: Sever Bocu, ultimul redactor șef al ziarului, mort în închisoarea de la Sighet, unde a fost închis pe motive politice de către comuniști, Ioan Russu-Șirianu,

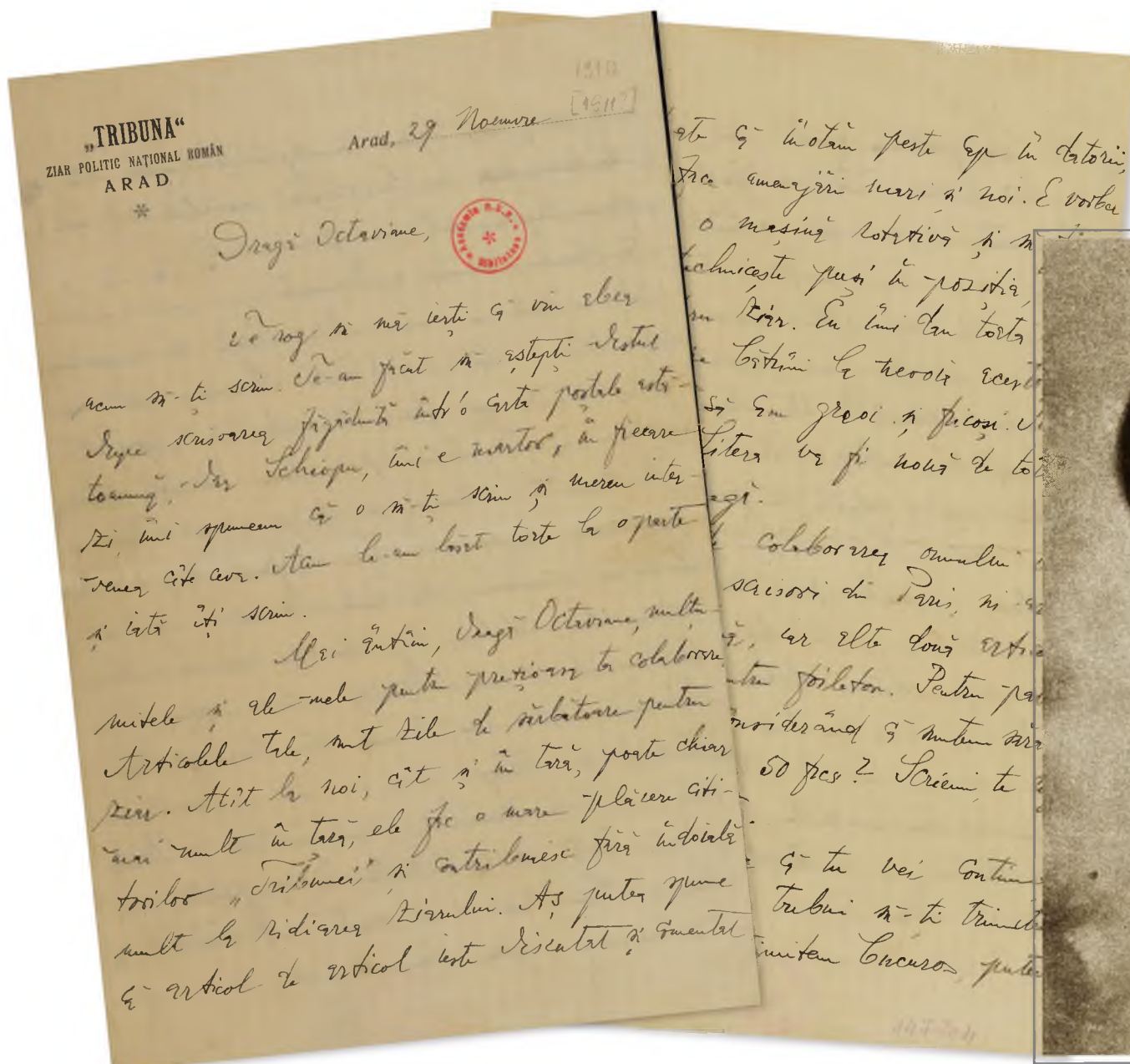
Redactorii ziarului „Tribuna”: Eugen Goga, Iuliu Giurgiu, Iosif Schiopul, Gh. Stoica, Sever Bocu, Radu Găvruş, Ion Montani.

Ioan Brînda, Gustav Agustini, Gheorghe Demeter, Emanuil Măglaș, Ion Doleanu, Ion Trifu, Ion Moța, Ilarie Chendi, Sever Secula, Iosif I. Șchiopul, Grigore Iorga, Ilie Minea, Petre E. Papp, Gh. Popp,

Gh. Stoica, Dionisie Stoica, Ion Montani, Const. Bucșan, Iuliu Giurgiu, Constantin Cehan, Eugen Goga, Radu Găvruş. Pe zidul palatului „Tribunei” (strada Mihai Eminescu nr. 37) este inscripționat

un text în care sunt menționați cei care au depus eforturi pentru ridicarea acestuia. În fruntea listei este trecut dr. Nicolae Oncu. Piatra de temelie a fost așezată în data de 8 aprilie 1909.

Arhitectul acestui palat a fost Emil Tabacovits. Ziarul era menit să lucreze „pentru apărarea și reintegrarea națiunii românești în drepturile ei istorice... fie ca cei care vor citi acest text să vadă visul nostru cu ochii”.

Scrisoare adresată de Sever Bocu lui Octavian Goga, colaborator entuziast al ziarului „Tribuna”, la 27 noiembrie 1911.

OAMENI POLITICI DIN BANAT

În paginile ziarului „Tribuna” Sever Bocu a publicat numeroase articole critice la adresa politicilor antiromânești ale guvernului maghiar, articole care au atras iritarea autorităților, dar și primele procese de presă intentate. Un astfel de proces intentat împotriva sa în 1904 se transformă într-un adevărat scandal în opinia publică românească. Săliile Tribunalului din Oradea se umplu până la refuz la procesul lui Bocu, apărat de avocatul Ioan Suci, un alt mare militant național. Bocu se apără în limba română, fapt care determină aclamațiile tineretului român din sală; el va fi condamnat la trei luni și 15 zile de închisoare. În anii care au urmat i-au fost intentate peste 30 de procese și a mai fost condamnat la închisoare de două ori, câte două luni de fiecare dată. Pe lângă activitatea publicistică, în această perioadă Sever Bocu efectuează numeroase călătorii de propagandă națională prin satele bănățene, apoi în 1906 trece în România unde vizitează numeroase orașe și stabilește contacte politice cu românii din Regat.

Atitudinea virulentă cu care scria în paginile ziarului a reușit să deranjeze pe toată lumea, nu doar autoritățile maghiare. Liderii Partidului Național Român erau încurcați de atitudinea temperamentală a publicistului ardelean, care nu era de acord cu politica de moderație și compromis. Presiunile politice din toate direcțiile vor duce în final la închiderea ziarului. Dezamăgit de închiderea acestui important organ de presă, Sever Bocu își ia familia și se mută din Arad în România, la Constanța.

Sever Bocu a fost voluntar în armata română, având gradul de locotenent. Din însărcinarea guvernului român, el s-a ocupat de constituirea corpului voluntarilor români care s-a alcătuit din prizonieri bănățeni, ardeleni și bucovineni aflați în lagărele rusești, fiind unul din principalii organizatori ai acestuia. A fost membru al Comitetului celor 12, principalul organism de conducere al românilor refugiați din Transilvania care a redactat declarația de război împotriva Austro-Ungariei, pentru a alipi Ardealul la România.

Sever Bocu a fost condamnat, în 1915 și 1917, la moarte în contumacie de un tribunal militar din Ungaria, ultima oară pentru îndrăzneala de a fi declarat război Austro-Ungariei în numele refugiaților din Ardeal și Banat. Aflat în Rusia, și-a investit averea pe care a agonisit-o în răstimpul petrecut în România pentru a face ceea ce știa cel mai bine - să conducă gazeta intitulată, premonitoriu „România Mare”, apărută la Kiev, în iulie 1917. Aceasta a devenit, în scurtă vreme, o publicație ce avea o cuprindere remarcabilă, ajungând să circule din zona eurasiatică până în cea nord-americană. În paginile celor 22 de numere ale ziarului, tipărite în mii de

exemplare și trimise în lagărele cu prizonieri români, a militat pentru constituirea statului național român, contribuind și pe această cale la formarea batalioanelor de voluntari. Războiul de pe diversele fronturi nu se terminase, când Sever Bocu, împreună cu prietenul său, Octavian Goga, în iulie 1918, se aflau în periplu printr-o Rusie aflată în război civil, având ca însoțitori pe arădeanul Guiu și pe bănățeanul Corneliu Bojincă. Au ajuns la Moscova, trecând prin „apocalips”, iar în septembrie 1918 au pornit spre Suedia, cu destinația finală Paris, via Londra.

Sever Bocu

Sosirea celor doi la Paris va fi subiectul unui articol de senzație, apărut în „The New York Times”. În 3 octombrie 1918, cunoscuta publicație americană titra: *Rumanians Leaders Escape in Disguise*, iar subtitlul îi identifica fără niciun dubiu: *Goga and Bocu Reach Paris After Long Tramp as Common Labourers*.

După cum se vede, corespondentul ziarului american reține în titlu faptul că Goga și Bocu ar fi evadat deghizați din patria muncitorilor bolșevici, realizând un articol într-un ritm vioi, profesionist, senzațional fiind impus de dramatismul trăirilor celor doi. Relatarea începe simplu: „Paris, 2 oct. Doi români din Transilvania au sosit astăzi la Paris după o trecere de șase săptămâni

plină de aventuri prin Rusia, Suedia și Anglia. Ei sunt Octavian Goga, faimos poet român, un Gabriele d’Annunzio al Transilvaniei, membru al Comitetului Național transilvănean, și Sever Bocu, editorul ziarului iredentist român „Tribuna” din Arad.

Este amintit faptul că deghizarea în muncitori umili a fost necesară deoarece cei doi erau condamnați la moarte în Austro-Ungaria. Sosirea lor a fost anunțată și de alte ziare, printre care și „La Roumanie”, publicație a refugiaților români de la Paris. De altfel, gazeta va sublinia că prezența lor aici va fi utilă cauzei

Transilvaniei, a sprijinit atât de pe câmpul de luptă, cât și din saloanele pariziene idealul generației sale: desăvârșirea statului național unitar român.

În plină revoluție, a traversat Rusia, apoi Finlanda și Suedia și a ajuns la Londra iar apoi la Paris, unde s-a alăturat delegației române la Conferința de Pace, îndeplinind rolul de consilier tehnic al acesteia în problemele legate de integritatea Banatului istoric.

Totodată, a editat și la Paris săptămânalul „România Mare”, pentru a sprijini eforturile delegației române de a face cât mai bine înțeleasă cauza românilor. Deputat și ministru al Banatului în guvernarea țărănistă, în anii interbelici Sever Bocu a militat pentru afirmarea provinciilor istorice alipite la Vechiul Regat și pentru respectarea drepturilor tuturor cetățenilor. A fost ales deputat în Parlamentul României Mari în 1921 și avea să fie reales de nouă ori de bănățenii care au apreciat intransigența cu care le-a susținut cauza ca lider al țărăniștilor bănățeni, după ce P. N. R. a fuzionat cu Partidul Țărănesc condus de Ion Mihalache. În 1928, în primul guvern condus de Iuliu Maniu, a fost numit ministru al Banatului, fără portofoliu, iar apoi primar al Lipovei, localitatea de pe Mureș înregistrând progrese remarcabile sub conducerea sa. După reorganizarea administrativă făcută de guvern, a fost numit în fruntea conducerii directoratului care cuprindea județele Caraș-Severin, Timiș-Torontal, Arad și Bihor. Odată cu instaurarea regimului comunist, viața lui Sever Bocu a luat o întorsătură tragică. Presa comunistă l-a denigrat constant pe acest adevărat simbol al Banatului. La alegerile din 1946, Sever Bocu a fost ales deputat în circumscripția Lipova, dar refuză să ia parte la lucrările unui Parlament dominat de comuniști și se retrage din viața politică la Lipova, unde se dedică scrierii memoriilor și educării celor doi nepoți, Constantin și Petru. În noaptea de 5 spre 6 mai 1950 este arestat de Securitate, dus mai întâi la Timișoara, apoi la închisoarea de la Sighet. Nu a fost niciodată judecat de o instanță judecătorească. Va deceda în închisoare, în condiții care nu au fost niciodată deplin elucidate. Din relatările unor foști deținuți politici (printre care și colegul său de celulă Coriolan Băran, fost prefect al județului Timiș-Torontal) un temnicer l-a lovit cu bocancul în față și i-a rupt maxilarul. Neputându-se hrăni, bătrân și fără asistență medicală, în data de 21 ianuarie 1951 s-a stins din viață, fiind îngropat în cimitirul săracilor din Sighet. Familia nu a știut nimic de el, actul său de deces fiind întocmit abia în 1957. O urnă cu pământ din groapa de la Sighet a fost adusă în 1999 și depusă în Biserica Protopopială ortodoxă din Lipova.

Nina Cristea

TEOLOGUL ȘI CĂRTURARUL-MARTIR

Încă din primele luni de la instalare, guvernul procomunist a operat numeroase arestări în rândurile clerului și chiar premierul Petru Groza, altminteri un obedient executant al directivelor venite dinspre PCR, și-a exprimat rezervele față de modul brutal în care s-a acționat; în acest context a fost reținut și cunoscutul călugăr Arsenie Boca de la Mănăstirea Sâmbăta. Până în vara anului 1945, numărul preoților (ortodocși, greco-catolici, luterani etc.) arestați și închiși în lagărul de la Caracal a crescut sensibil. Deși eliberați din lagăr în același an, clericii s-au aflat și în continuare pe listele de suspecti, fiind în permanență pândați de o nouă arestare. În anul

când au fost eliberați toți deținuții politici.

În 1952 a început calvarul și pentru Florea Mureșan, unul dintre preoții ortodocși de seamă din orașul Cluj. Născut în satul Ciubanca din județul Cluj, la 8 iulie 1907, părinții săi, Gheorghe și Maria, erau țărani săraci, neștiutori de carte, care au muncit din greu peticul de pământ avut în proprietate, sau pe la casele celor mai avuți, pentru ca cei patru copii dăruți de Dumnezeu să îndure mai ușor lipsurile vieții.

Florea Mureșan s-a remarcat prin râvna slujirii autentice a altarului, prin cuvânt de folos pentru sufletele pe care le avea în păstorire și prin preocupările sale culturale.

Toate aceste calități l-au adus în

Măsurile luate de autoritățile statului nu au întârziat să apară, în noaptea de 11 spre 12 iunie 1958 părintele fiind arestat din nou.

I-au fost confiscate cărțile, socotite mistice, a fost acuzat de propagandă dușmănoasă, a fost umilit și obligat să-și care în spate materialele delictive, în doi saci, în timp ce era biciuit.

A fost condamnat la ani grei de închisoare și trimis la Aiud. Dosarul Părintelui Florea Mureșanu, personalitate marcantă a lumii bisericești și culturale interbelice, protopop ortodox al Clujului, profesor la academia Teologică din Cluj, arestat în două rânduri și mort în închisoarea de la Aiud, era compus de fapt din două dosare

personală a părintelui, constituind capete de acuzare împotriva lui. Tot despre activitatea sa publicistică scrie și un informator, într-o notă din 11 mai 1955: „Membru al Mișcării Legionare și ziarist de seamă a fost și preotul din Cluj Florea Mureșanu, care pe lângă faptul că a fost colaborator continuu al gazetei «Glasul strămoșesc», organ al mișcării din Ardeal, [...] a mai colaborat și la organul ideologic din Cluj, „Revista mea”.

Este menționat în nota informativă și episcopul de Cluj Nicolae Colan, care „a oficiat prohodul din piața Gării Cluj la aducerea în țară din Spania a cadavrelor Moța-Marin în februarie 1937.” Alte note ni-l prezintă pe părintele Florea Mureșan luând parte la diverse conferințe susținute de membri marcanți ai intelectualității interbelice, ca Nae Ionescu, Radu Gyr, Mihail Polihroniade, Ionel Moța și alții, la rândul lor arestați. Referitor la legionarismul părintelui Florea, trebuie menționat că nu a fost membru al Mișcării, deși simpatiile lui legionare au fost evidente.

Era vorba însă de acea simpatie caracteristică unei mari părți a intelectualității și elitei românești interbelice, inclusiv bisericești, care izvora dintr-un patriotism înflăcărat și care vedea în Mișcarea Legionară „o mișcare de revigorare creștină și națională în România”, „singura mișcare de dreapta teologal fondată.” De altfel, este cunoscut faptul că mii de preoți ortodocși au fost arestați și anchetați în închisori ca Jilava, Pitești, Aiud, Gherla. Trimiși să lucreze la canalul Dunăre – Marea Neagră, câțiva chiar deportați în Siberia, de cele mai multe ori pentru acuzații total nefondate, fiind socotiți periculoși pentru noua orientare de stat. Se cunoaște de asemenea că părintele Gavriil Burzo, pe atunci tânăr seminarist, a plătit cu șase ani de închisoare îndrăzneala de a fi scris un memoriu către Episcopia de Cluj în apărarea părintelui Florea: „În 17 august, alături de bunicul meu și câțiva membri ai Consiliului parohial, am redactat un memoriu către Episcopul Clujului, pentru a interveni în favoarea preotului. Memoriul a fost semnat de 480 de localnici și trimis la Cluj”.

Redăm textul memoriului: „Prea Sfințite Stăpâne, subsemnații credincioși din parohia Suciul de Sus, raionul Lăpuș, regiunea Baia Mare, cu lacrimi în ochi și încredere în bunătatea Prea Sfinției Voastre, venim a vă aduce la cunoștință următoarele: până la data de 21 octombrie 1948 noi am fost greco-catolici; de atunci am trecut de bună voie la Biserica ortodoxă și suntem tare recunoscători regimului de democrație populară că, prin măsurile luate la vreme, s-a luat vrajba dintre noi, care ne-a ținut timp de 210 de ani, într-o veșnică frământare și ură frățască.

Tot atât de mulțumitori suntem și față de conducerea bisericească a Episcopiei Clujului că ne-a trimis aici în parohia noastră, pe preotul

Părintele Florea Mureșan la parohia Suciul de Sus

1948, odată cu apariția Securității, arestările din rândurile clerului au cunoscut o creștere sensibilă.

Organele represive și-au intensificat acțiunile de supraveghere a tuturor cultelor, prin intermediul serviciului III din cadrul Direcției I, s-a urmărit infiltrarea bisericilor cu informatori, iar mănăstirile au devenit „obiective” aflate cu prioritate în atenția Securității, fiind considerate potențiale locuri de găzduire a elementelor legionare sau din rezistența armată. În intervalul 1948-1953 numeroși preoți, călugări și teologi ortodocși cu manifestări ostile regimului, cu trecut legionar sau doar inventat, au fost anchetați, arestați și condamnați la ani grei de închisoare.

Această acțiune a început încă din 1945, continuând cu o mare duritate în 1948 – 1959, și a luat sfârșit abia în vara anului 1964,

conflict inevitabil cu autoritățile comuniste care, în perioada 1952 - 1953, l-au trimis în detenție administrativă la Canal.

Dar această experiență carcerală l-a marcat profund pe părintele Florea Mureșan care, în rugăciunile sale, a promis că dacă va supraviețui, va ridica un altar Domnului în semn de laudă și mulțumire.

După eliberarea din 1953, părintele a fost refuzat la reîncadrarea în Cluj și a primit o parohie la Suciul de Sus, județul Maramureș.

El a avut șansa să-și îndeplinească promisiunea, în locul numit „Breaza”, ridicând un schit în numele Sfintei Treimi. Râvna sa pentru slujirea autentică a altarului a atras mulțimile dornice de vindecarea sufletului, ceea ce pentru regimul comunist constituia deja o problemă.

diferite, unul de urmărire informativă și unul penal, ambele oferind informații asupra întregii vieți a părintelui Florea, însă cu precădere asupra perioadei de după instalarea comunismului în România. Astfel, cu ajutorul acestor dosare se pot limpezi și întregi anumite puncte neclare sau necunoscute din biografia lui și, mai ales, se poate contura lupta sa anti-comunistă. În 1933 părintele fusese mutat la Catedrala Ortodoxă din Cluj, unde a început o amplă activitate publicistică. În primăvara anului 1934, părintele Florea face demersuri pentru înființarea la Cluj a unui săptămânal numit „Glasul strămoșesc”, pe care îl va conduce ca redactor șef până în anul 1935. Va continua să colaboreze apoi regulat la această revistă până în 1938, publicând mai multe articole. Câteva astfel de articole vor fi găsite de Securitate în arhiva

FLOREA MUREȘAN

Florea Mureșanu, care prin cultura, hărnicia și jertfa lui, am ajuns să înțelegem superioritatea credinței noastre ortodoxe. Timp de 5 ani cât a stat în mijlocul nostru, noi nu l-am fi putut considera că ar fi contra stăpânirii noastre, că din contră, a participat cu poporul la oricare sarcină propusă de organele locale, aceasta întărind-o de mai multe ori în predici, prin cuvintele sfintei scripturi *Dă cezarului ce e a cezarului și lui Dumnezeu ceea ce este a lui Dumnezeu*.
Prea Sfintite Stăpâne, să știți și aceasta că pădure fără uscături nu

Din păcate, memoriul a rămas fără răspuns.

Procesul preotului Florea Mureșan s-a desfășurat la Satu Mare, fiind implicați, alături de părinte și cei trei - Gavriil Burzo, Ioan Chindriș și Gavril Ciceu, arestați ulterior. S-au găsit și martori mincinoși, localnici (procedeu probat și verificat încă din Sinedriul lui Caiafa). Înscenarea perfectă, la care indiferent de dezbateri, sentința era cunoscută, s-a soldat cu 25 ani de muncă silnică pentru părintele Florea, câte 6 ani pentru Ioan Chindriș și nepotul său elevul

Preotul Florea Mureșan la schitul Breaza, Maramureș.

este, că nici Mântuitorul nu i-a putut mulțumi pe toți și nici chiar ori că unul cere ploaie, altul vorbă bună, decum un singur om pământean. Noi nu știm cauza evenimentelor petrecute cu sfinția lui, găsindu-l nevinovat întru toate. De aceea, cu onoare vă rugăm ca să eliberați pe părintele Florea Mureșanu, trimitându-l din nou în parohia noastră, ca să ne păstorească mai departe; că dacă noi, după cum de bună voie am trecut la credința noastră strămoșească ortodoxă, așa de buna voie vom trece cu toții la pocăiți.

Dacă Prea Sfinția Voastră credeți că nu-i adevărat ceea ce sesizăm, cu onoare vă rugăm ca să veniți în mijlocul nostru în cel mai scurt timp, dar voim ca să veniți personal și nu prin delegați, deoarece poporul este într-o turburare sufletească în urma evenimentelor petrecute. Dacă ni se va aproba dorința, promitem să ținem la credința noastră strămoșească și să luptăm din răzputeri pentru apărarea drepturilor noastre populare, câștigate prin sânge, suferință de veacuri și muncă stăruitoare pentru înflorirea scumpei noastre patrii, Republica Populară Română.
Suciul de Sus, 17 august 1958”.

Gavriil Burzo și 4 ani pentru Gavril Ciceu. Odată condamnat, tânărul Gavriil a fost purtat prin mai multe închisori: Satu Mare, Gherla și Jilava; în Delta, vreo patru ani și jumătate, și lângă Fetești; în Jilava și în Gherla. În total, șase ani și jumătate. Astăzi, părintele Gavriil mărturisește: „Vina noastră a fost una singură, ne-am încăpățânat să facem o mănăstire, de fapt, să-l sprijinim pe un părinte la ridicarea unei mănăstiri.” În timpul detenției, preotul Florea Mureșanu, conștient că acționează în spiritul crezului său creștin, îmbărbătând pe frații săi de suferință și împăcat cu soarta, poate mulțumind Domnului pentru cununa de mucenic ce i se pregătea, a considerat potrivit să-și cedeze mizera rație de pâine ce o primea unora mai tineri, pentru care salvarea era mai de așteptat, sacrificându-și astfel viața pentru frați. Scăzuse în greutate într-atât, încât la moarte mai cântărea doar 45 de kg, dintr-un munte de om cum fusese. Ulterior, la venirea în sat a părintelui Burzo, cu tot riscul din timpul dictaturii, acesta a refăcut o capelă pe locul schitului ars, reluând pelerinajul

de Praznicul Sfintei Treimi (a doua zi de Rusalii), hram instituit de părintele Florea Mureșan. În anul 1990, la același Praznic, dar de data aceasta cu participarea unor oameni cu fruntea sus, în libertate și demnitate, s-a săvârșit Dumnezeiasca Liturghie de un sobor de șapte preoți, în frunte cu protopopul Lăpușului Ioan Ciceu și în prezența a aproximativ 600 de credincioși. În cuvântările rostite s-a

evocat personalitatea și pătimirile părintelui Florea Mureșan și s-a propus ca osemintele mucenicului să fie strămutate din cimitirul închisorii Aiud lângă ctitoria din Breaza, pe care atât de mult și-a dorit-o.

Imaginea acestui preot-martir rămâne în sufletele noastre, pentru ca eroii și mucenicii aceluia timp de prigoană să fie cunoscuți.

A. V.

Mănăstirea Breaza, Maramureș.

GUSTAVE EIFFEL - PODUL PESTE PRUT

Prima linie de cale ferată care a traversat Prutul, frontiera naturală care separă încă cele două părți ale vechii Țări a Moldovei, dată în funcțiune în anul 1876 pe traseul Iași-Ungheni-Chișinău, fusese dorită atât de tânărul stat român, care căuta să deschidă o nouă rută de transport spre importantul centru portuar al Odesei, cât și de Imperiul Țarist, ale cărui interese militare vizau mai ales apropierea de Principatul Bucovinei și, astfel, de sfera de influență geopolitică a Imperiului Austro-Ungar.

Legătura feroviară este finalizată la 14 august 1869: podul de lemn, însă, nu prezenta securitatea necesară din cauza problemelor tehnice, iar înrăutățirea rapidă a situației geopolitice din Balcani a necesitat implementarea unei versiuni definitive.

Confruntându-se cu această problemă enormă, conducerea Căilor Ferate Basarabene solicită ajutor de la Gustave Eiffel, unul dintre cei mai buni ingineri de poduri feroviare de atunci. Ajuns în Basarabia, el

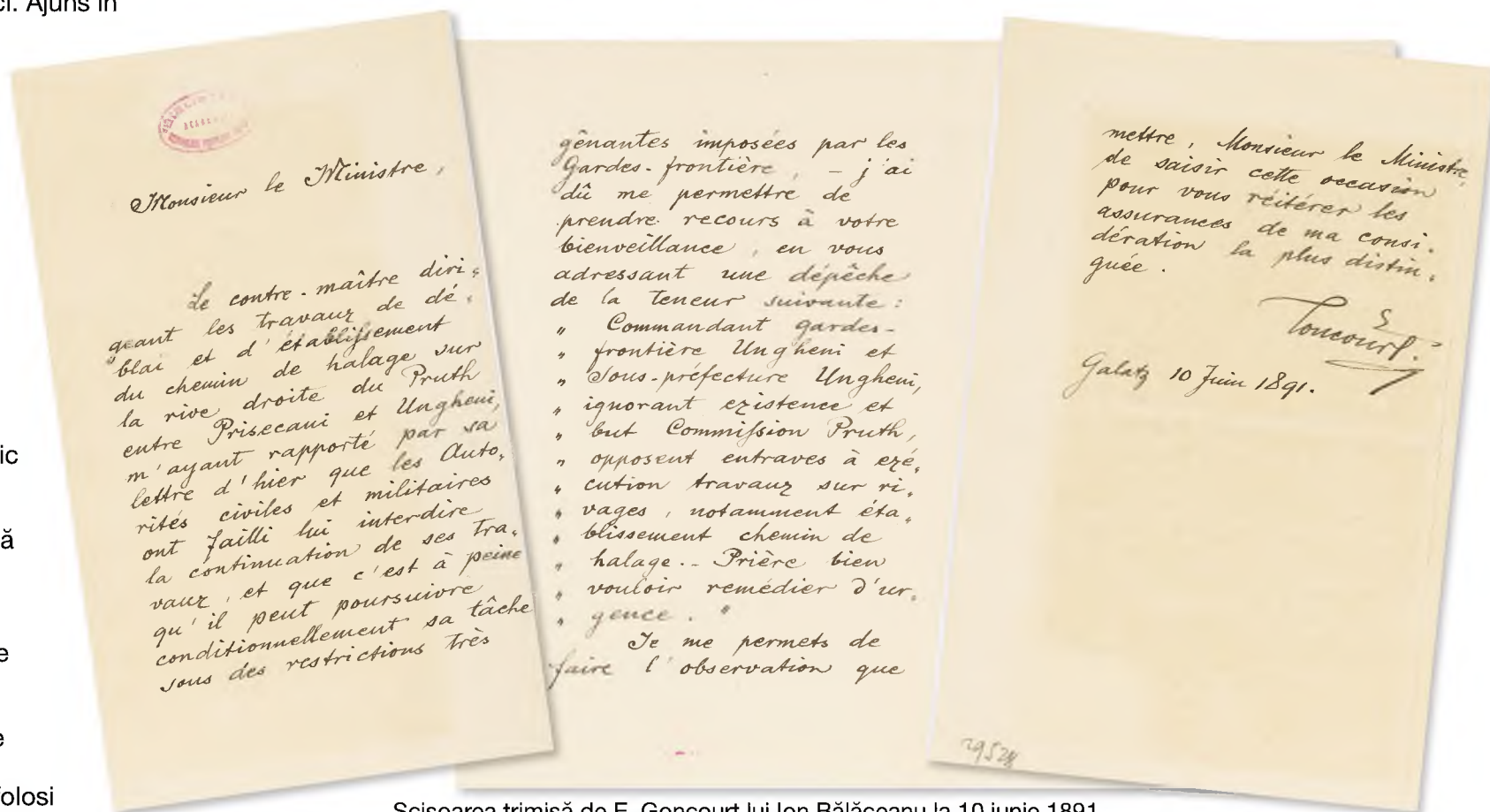
examinează locul și, în primăvara anului 1876, noul pod a fost terminat. Lucrările s-au desfășurat rapid, în special pentru că podul de peste Prut va avea un rol important în strategia militară a Războiului ruso-turc. Pentru Gustave Eiffel au fost anii testelor experimentale pe structurile spațiale reticulare, un sistem static nou, care depășește limitele arhitravei și a arcadei de piatră, datorită posibilității de a strânge elementul de fier prin tracțiune. Rigiditatea și robustețea întregului este garantată de structura triunghiulară, forme geometrice, care sunt de natură nedeformabilă.

După zece ani, Eiffel va folosi același principiu al podurilor sale, pentru a construi ceea ce va rămâne cea mai faimoasă structură a sa: Turnul Eiffel. Diferențele evenimente politice din zonă, de-a lungul anilor, au determinat schimbarea ecartamentului, alternând în funcție de posesia zonei, de la lățimea (1524 mm) la cea standard (1435 mm): astăzi se păstrează ambele ecartamente.

Rămâne faptul că Moldova se putea lăuda cu o lucrare unică, care nu era încă și nu este evaluată în mod corespunzător. În anii 1890-1891, fiind nevoie de unele lucrări de întreținere și consolidare a malului râului Prut, a fost chemat pentru coordonarea lucrărilor inginerul francez E. Goncourt, care îi scrie lui Ion Bălăceanu următoarele: „Domnule Ministru, Maistrul care supraveghează lucrările de defrișare și amenajare a căii de tractare pe malul drept al Prutului între Prisecani și Ungheni mi-a raportat în scrisoarea sa de ieri că

Construirea podului peste Prut

Scisoarea trimisă de E. Goncourt lui Ion Bălăceanu la 10 iunie 1891

autoritățile civile și militare aproape că i-au interzis să-și continue munca și că nu poate să-și urmeze lucrarea decât condiționat, sub restricții foarte incomode impuse de polițiștii de frontieră.

A trebuit să îmi iau libertatea de a apela la bunăvoința Dumneavoastră, trimițându-vă un mesaj cu următorul conținut:

Comandantul polițiștilor de frontieră Ungheni și al subprefecturii Ungheni, neștiind de existența și scopul Comisiei Pruth, se opun executării lucrărilor la maluri, în special înființarea unei căi de tractare. Vă rugăm să luați măsuri urgente.

Îmi permit să fac observația că aceasta ar fi poate o oportunitate favorabilă pentru a obține de la ministerele de resort eliberarea unei circulare către toate posturile militare și vamale situate de-a lungul râului, precum și prefecturilor

și subprefecturilor limitrofe, instruindu-le cu privire la existența, scopul, sarcinile și drepturile Comisiei Pruthului.

Am onoarea să atașez la aceste rânduri o copie a raportului meu prezentat verbal Comisiei în ședința acesteia din 23 mai a. c. Vă rog să-mi permiteți, domnule ministru, să profit de această ocazie pentru a vă reitera asigurarea celei mai înalte considerații.

E. Goncourt Galați, 10 iunie 1891. Comisia pentru Prut a fost înființată în cadrul mai larg al îmbunătățirii navigației pe Dunare (1888-1890) și pe Prut (1887-1890), documente prezentate Corpurilor Legiuitoare în sesiunea ordinară din 1890-91 de către Ministerul Afacerilor Străine. Podul feroviar peste râul Prut este în prezent un monument protejat de stat.

Petru Georgescu

TEZAU - Foaie a
Bibliotecii Academiei Române.
Calea Victoriei Nr. 125,
Sector 1, București
COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor șef:
Petre Mihai Băcanu
Redactori:
Gabriela Dumitrescu,
Lorența Popescu,
Oana Lucia Dimitriu,
Luminița Kövari,
Carmen Albu
Tehnoredactare/Prezentare grafică:
Hașegan Ștefan Dumitru
Gabriela Dumitrescu

Tezaur (București)
ISSN 2784 - 062X ISSN-L 2784 - 062X